

ლუიზა ხაჭაპურიძე

ქუთაისის ცეკვის სახელმწიფო ახალგაზრდული
ანსამბლი XX საუკუნის 50-60-იან წლებში

ქუთაისის ქართული ხალხური ცეკვის ახალგაზრდული ანსამბლი ჩამოაყალიბა საქართველოს სახალხო არტისტმა, მოცეკვავემ და ქორეოგრაფმა murman lomTaTizem 1945-1950 წლებში. დირექტორი გახლდათ წარსულში შესანიშნავი მოცეკვავე Salva evgenis Ze iaSvili (პირველი ქართველი ქორეოგრაფი, ვინც ყრუ-მუნჯები ააცეკვა). მასზე iliko suxiSvils უთქვამს: “შალვა იაშვილი რომ თბილისის ფილარმონიის საზაფხულო თეატრში კონცერტს ატარებდა, მე კედელზე ავცოცდებოდი და იქიდან ვუყურებდი, რამაც გადაწყვიტა, მოცეკვავე გაემხდარიყავი”¹.

ანსამბლი შედგებოდა სხვადასხვა პროფესიის, მაგრამ ქართულ ცეკვაზე უზომოდ შეყვარებული ქუთაისელი გოგო-ბიჭებისაგან, მათ შორის ქუთაისში მცხოვრები ებრაელი და ოსი ეროვნების ახალგაზრდებისაგან, მათგან ბევრი შემდგომ საქართველოს დამსახურებული ქორეოგრაფი იყო:

SoTa qoriZe საუკეთესოდ ცეკვავდა “პაემანს“, შემდეგ karlo gergaiam ეს ცეკვა აიყვანა კლასიკამდე, nikrisia CeCelaSvili – hqonda utyuari ceri (მასზე ამბობდნენ, ნიძღავზე მაღალი მესრიდან ხტებოდა და ცერზე დგებოდაო, fezu qiSaevi – სპორტის ოსტატი კრივში, იაპონიის ოლიმპიადის მონაწილე სათადარიგო შემადგენლობაში. იყო დავით უშვერიძის ხანჯლური ცეკვის ფანი; CimConia gubaevi (ოსი) – შეეძლო ტყუპ მუხლზე ტრიალი; nodar bibileiSvili – ცეკვავდა საქორწილოში პირველ ქართულს. iuza buziaSvili (ქიმია-ბიოლოგი, აკადემიკოსი) ყველა ცეკვას ერთნაირად ასრულებდა; hamlet wulaia (აკადემიკოსი) ცეკვავდა ყველა ცეკვას. vaJa ioseliani – ექიმი ლარინგოლოგი, განთქმული ტყუპმუხლელი; jemal xazaraZe (ტექნიკური ფაკულტეტი), Jora kezevaZe – ყაზბეგურის უბადლო შემსრულებელი; anzor sirbilaZe – იყო დრო, როცა ქალაქში მოცეკვავე მის გარდა არ იყო; zurab nucubiZe, anatoli nakaSiZe – ცალ მუხლზე მოცეკვავენი, suliko xaWapuriZe (წრეზე ცალმუხლით და მარცხენა ფეხით შპაგატში ბრუნნი); raul CargolaSvili, murman fruiZe, goderZi goqaZe, daTo nanikaSvili, nodar lomTaTize, albert giorgobiani, arCil Wiqaberize ანსამბლს გვიან შეუერთდნენ: renco baxtaZe, guram

¹სიტყვა წარმოთქმული მეგობრულ ბანკეტზე ქუთაისის მასწავლებელთა სახლის დარბაზში, სადაც იცეკვეს შალვა იაშვილმა და ილიკომ, ქალბატონ ნინო რამიშვილთან ერთად. ნინო ფეხსაცმელების გარეშე ცეკვავდა.

vardosaniZe, omar baxsoliani, gela murcxvaniZe, anzor dolaberiZe, jajuli doRonaZe, Tamaz zaqaraSvili, nodar WolaZe, guram riJamaZe, karlo gergaia, giorgi ZoweniZe, nodar sefiaSvili, omar CikvilaZe, guram laRiZe, soso xarabaZe, Temur JRenti, ciala kotoreiSvili, lena CixlaZe, madona WolaZe, ira cirekiZe, eTer banZelaZe, mavra deisaZe, leila kvirkvelia, venera axvlediani, naela enuqaSvili, nargiza ioseliani, nazi nanikaSvili, rusudan da nino nakaSiZeebi, nanuli yanCaveli, madona giorgobiani, leila giorgaZe, neli mesxi, cima SariqaZe, violeta da genrieta saxvaZeebi.

ანსამბლმა პირველი კონცერტი ლადო მესხიშვილის სახელობის სახელმწიფო დრამატული თეატრის საზეიმო გახსნისას, 1955 წლის 5 ნოემბერს, გამართა.

ანსამბლის პირველი საპასუხისმგებლო გამოსვლა 1957 წელს ქალაქ თბილისში, ახალგაზრდობის პირველ რესპუბლიკურ სტუდენტურ ფესტივალზე, მოხდა. კონკურსში გამარჯვებამ ანსამბლს ლაურეატობის წოდება მოუტანა.

შალვა იაშვილის ორგანიზატორობით დაინიშნა გასტროლები საქართველოში. მისივე თქმით: “ჯერ თქვენი სამშობლო მოიარეთ, თქვენ ხალხს შეაყვარეთ თავი, თქვენი სამშობლო და ხალხი თუ მოგცემთ რეკომენდაციას, შემდეგ იარეთ საზღვარგარეთ”.

1958 წელს დაიწყო შიდა გასტროლი მარშრუტით: ბათუმი, ლანჩხუთი, მახარაძე, ზუგდიდი, აბაშა, მარტვილი, სოხუმი, ახალი ათონი, გალი, ოქუმი, მოქვი, ოჩამჩირე.

რამდენადაც გრძელდებოდა გასტროლი, მით უფრო იხვეწებოდა ანსამბლის საშემსრულებლო ოსტატობა.

აქვე მოვიყვანთ ერთ სახალისო ამბავს, რომელიც ლანჩხუთში გასტროლისას გადახდათ: “კონცერტზე ის იყო “ძველი თბილისის სურათების“ ცეკვა დაიწყეს, რომ საიდანაც სცენაზე შავი ძაღლი შევარდნილა. ჯერ გაკვირვებით იყურებოდა თურმე, მერე ეშში შესულა, შუა სცენაზე დამჯდარა და მუსიკისათვის ყმული და ყეფა აუყოლებია. გამოცდილმა მოცეკვავეებმა დავით ნანიკაშვილმა და ნოდარ ლომთათიძემ მიუცეკვეს, თითქოს პურს აძლევდნენ, ისეთი მოძრაობები გააკეთეს და ისე ოსტატურად გაიყვანეს ძაღლი სცენიდან, რომ განგებ დადგმული გეგონებოდათ მთელი ეს ეპიზოდი”.

ქუთაისის ცეკვის ანსამბლის შესანიშნავი გამოსვლების შესახებ ამბავი მთელ რესპუბლიკაში უცებ გავრცელდა. სადაც კი ქუთაისის ანსამბლის აფიშები გამოჩნდებოდა, უამრავი ხალხი ესწრებოდა კონცერტებს. 1959 წელს გასტროლები ჰქონდათ სამხრეთ საქართველოში: ახალციხე, ასპინძა, აბასთუმანი, ადიგენი, ვალე, I და II სასაზღვრო ნაწილები, ბოლნისი და ახალქალაქი.

შემდეგ დაიწყო მზადება სსრკ-ის გასტროლებისათვის. გადახალისდა და შეიცვალა რეპერტუარი, დაიდგა ახალი ცეკვები: ფშაური, ცერული, სიმღი და პოემა ფარიკაობა. გადახალისდა საქორწილო ცეკვა. მოსკოვიდან ზედიზედ რამდენიმეჯერ ჩამოვიდა კომისია ანსამბლის დონის შესამოწმებლად და საბოლოოდ გადაწყდა რ-თვიანი გასტროლების მოწყობა საბჭოთა

კავშირის თხუთმეტივე რესპუბლიკაში.

1960 წლის 11 მაისს ანსამბლი სრული შემადგენლობით ეწვია თბილისს, კონცერტი პლენანოვზე, საზაფხულო თეატრში, სრული ანშლაგით ჩატარდა. იყო დიდი ოვაციები. კონცერტების შემდეგ მაყურებელი გოგობიჭები სცენაზე ამოდიოდნენ და ფეხებს უსინჯავდნენ მოცეკვავეებს, რაიმე ხომ არ ედოთ აზიაცებში, რომ ნახავდნენ, გაოფლილი ფეხის მეტი არაფერი იყო, გაკვირვებულები, გაოცებულები ეხვეოდნენ და კოცნიდნენ.

აქედან უკვე ანსამბლი მოსკოვში გაემგზავრა, საიდანაც დაიწყო გასტროლი საბჭოთა კავშირის რესპუბლიკებში. კრემლის სცენაზე გასვლისას დიქტორი აცხადებდა: “მოდიან კავკასიელი არწივები, ქართული ხალხური ცეკვის “ქუთაისის ახალგაზრდული ანსამბლი“.

კონცერტს ძალიან “მიიმე“ მაყურებელი ჰყავდა, მათ შორის maia pliseckaiac.

აქვე მოვიყვანთ იქ გამართული ქართული ცეკვის მაშინდელ ვარიანტს “ცეკვა საქორწინო“, ეს უფრო იყო ცეკვა ქართული ეთნოგრაფიული ჩანარებით:

“კონცერტის წამყვანი იყო *goderZi goqaze* – უმშვენიერესი ჰაბუკი, ქერა თმით, მაღალი, წარმოსადეგი, შესანიშნავი ბარიტონის ხმით. მას მუსიკალური სასწავლებლის ვოკალური ფაკულტეტი ჰქონდა დამთავრებული. პირველად გოდერძი ანსამბლს წარადგენდა, შემდეგ მის ხელმძღვანელს თავისი ტიტულებით, შემდეგ აცხადებდა შესასრულებელ ნომერს. პირველ ნომრად ცეკვა საქორწინო ცხადდებოდა. პირველ ქართულს ნეფე-პატარძლის შემოსვლამდე ხან გურამ ლაღიძე ასრულებდა, ხან ვახტანგ კუპრეიშვილი. *am cekvis dros gaismoda faliaSvilis mravalJamieri, Semorboda maxarobeli, xelze ukeTebdnen mandils da SemohyavdaT nefepatarZali specialur formebsi Cacmulni. maxarobeli daudebda ferxTiT TefSs da size fexis dartymit namsxvrevebad aqcevda mas. axdidnen dedofals pirbades da gamoCndeboda saxe umSvenieresi asulisa, Seasmevdnen tkbil badags, gaismoda goderZis mier wakiTxuli d. xuroZis leqsi "Tqven icocxleT, ixareT, vidremde mze anTia, vidre Suqi mohyveba gabrwyinebul ganTiads, vidre gazafxulebi miwas vardiT mosaven, icocxleT da ixareT qveyanaze orTavem."* gaismeboda guram gubelaZis dolis xma. omar baxsoliani win mkerdgamoweuli iwyeabda cekvas. utasod sxva eris warmomadgeneli ki ara, qarTveli ver gaZlebda. odnav Tvalebda xრილი ciala kotoreiSvili qurdulad gaaparebda mzeras mzeWabukisaken. vaJi pirvel mokle gasmas sxartad gaakeTebda da iwyeabda wyvilTa cekva.

ევროპაში (უნგრეთი, პოლონეთი, გერმანია, ბულგარეთი, რუმინეთი, საფრანგეთი) გასტროლებზე ანსამბლს ხშირად ახლდნენ: ყურნალისტი და *mwerali nargiza mgelaZe da poeti zurab kuxianiZe*.

ნარგიზა მგელაძემ წიგნში “ვის ვართმევთ ხელს“ შეიტანა წერილი ჩვენს ანსამბლზე – “ბუღაპეშტი არ ივიწყებს ქუთათურებს“, სადაც მოთხრობილია ანსამბლის მოგზაურობის შესახებ უნგრეთში. იგი სიყვარულითა და

პატივისცემით წერს ანსამბლის თითოეულ წევრზე და ყველაფერზე, რაც მათ უნგრეთში გადახდენიათ.

პოლონეთში გასტროლებისას კი ანსამბლს კონცერტის შემდეგ, სწვევია ქალაქ პოზნანის იარაღების მუზეუმის დირექტორი kvaliasvili. კაცი, რომელმაც 1921 წელს დატოვა საქართველო. მას ჰყავდა სამი ქალიშვილი: მაიკო, ნინო და მანანა. სამივემ ქართული იცოდა. ზურაბ კუხიანიძეს უმცროსი გოგონასთვის ლექსი მიუძღვნია. ამონარიდი ამ ლექსიდან:

poznansi mcxovreb qarTvel qaliSvils

“უცხო მიწაზე ამოსულო ნორჩო ყვავილო,

ეს მე ვარ, კარგად შემომხედე, შენი ძამიე“.

და გულში შენზე ავი ზრახვა ვინაც გაივლოს,

არ ღირსებოდეს საქართველოს ხილვა ამიერ.

ეჰ, მამაშენი ბედმა ქვეყნად სად არ ატარა,

თავის ცოდვებით, თავის მადლით, თავის ზრახვებით...

და ასე ლამაზს, ასე კოხტას, ასე პატარას

დაგარქვა ჩვენი დედოფლური წმინდა სახელი.

რა უცნაურად, ეშხიანად ჩაიღიმებ,

გამოგყოლია ჩვენი მიწის, ზეცის გერგილი,

უცხო მიწაზე გაფურჩქნულხარ, შენი ჭირიმე,

დიდ სანერგედან მონაპარავ ვარდის ნერგივით...

რაც ვთქვი - გულით ვთქვი, ყალბად მე არ მიაარაკნია,

ყველაფერს ამას მკარნახობდა ჩვენი ქედები...

საქართველოში ლამაზები კი არ გვაკლია,

მაგრამ, დაიკო, სხვა მიწისთვის არ მემეტები“.

ბოლოს კი, თამამად შეიძლება ვთქვათ, რომ გასული საუკუნის 50-60-იანი წლების ქუთაისის ცეკვის ახალგაზრდული სახელმწიფო ანსამბლის ქართულ ცეკვაზე შეყვარებულმა მგლისმუხლა ბიჭებმა ქართული ცეკვის ისტორიაში ოქროს ასოებით ჩაწერეს მშობლიური ქალაქის – ქუთაისის სახელი.

damowmebuli literatura da wyaroebi

n. mgelaZe, 1975 – ნ. მგელაძე, ბუდაპეშტი არ ივიწყებს ქუთათურებს, წიგნიდან: “ვის ვართმევთ ხელს“, თბ., 1975.

s. xaWapuriZe, 2018 – ს. ხაჭაპურიძე, ქუთაისის ცეკვის სახელმწიფო ახალგაზრდული ანსამბლი XX ს-ის 50-60-იან წლებში (მოგონებები), ქუთაისი, 2018.

გაზ. **"quTaisi", 1961** – გაზეთი „ქუთაისი“, ოქტომბერი-ნოემბერი, 1961.

LUIZA KHATCHAPURIDZE**KUTAISI STATE YOUTH DANCE ENSEMBLE
IN THE XX 50-60S**

Kutaisi ensemble of Georgian folk dance was founded by the famous choreographer Murman Lomtadze in 1945-1950. Director was the former brilliant dancer Shalva Iashvili. The ensemble contained the youth from Kutaisi with different professions who were deeply fallen in love with dancing.

The first concert of the ensemble was held at the opening ceremony of the Lado Meskhishvili drama theatre on November 5, 1955. The first responsible performance was in Tbilisi, 1957 during the first republic student festival. Win in the competition gave the laureate title to the ensemble.

In 1958 they started the inner tour with the following route: Batumi, Lanchkhuti, Ozurgeti, Zugdidi, Abasha, Martvili, Sokhumi, New Aton, Gali, Okumi, Mokvi, Ochamchire. In 1959 they went for the tour in South Georgia. The ensemble enjoyed great love and popularity, which was proved by Anshlag at their concerts. In 1960 the ensemble went to Moscow and in the same year, they visited the republics of the Soviet Union. In 1961 they visited Europe (Hungary, Germany, Poland, Bulgaria, Romania, France). It should be noted that the dances had ethnographic nature thus they effectively served the introduction of Georgian culture at foreign lands.

We can promulgate that the Kutaisi state youth dance ensemble of the 50-60s of the previous century wrote the name of Kutaisi in the history of Georgian dance with golden letters.